

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

**ТЕМАТИКА
КУРСОВИХ РОБІТ
З АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО
СОЮЗУ
ТА МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ЇХ ВИКОНАННЯ**

Харків

2020

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

**ТЕМАТИКА
КУРСОВИХ РОБІТ
З АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО
СОЮЗУ
ТА МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ЇХ ВИКОНАННЯ**

**для студентів 5 курсу
(рівень вищої освіти –
другий (магістерський) рівень)**

**Харків
2020**

Тематика курсових робіт з адміністративного права ЄС та методичні рекомендації до їх виконання для студентів 5 курсу / Уклад.: В. Я. Настюк, Х. В. Солнцева. – Харків: Нац.юр.унів.ім.Яр.Мудр., 2020. – 30 с.

Укладачі: В. Я. Настюк
Х. В. Солнцева

*Рекомендовано до видання редакційно-видавничою радою
Національного університету (протокол № від р.)*

Загальні методичні вказівки

Магістерська курсова робота – це самостійне навчально-наукове дослідження студента на основі його науково-дослідницької роботи, яке має комплексний характер та пов'язане з використанням набутих знань, умінь і навичок спеціальних дисциплін. Таке навчально-наукове дослідження має елементи наукової творчості, теоретичної та практичної новизни. Воно дозволяє забезпечити більш глибоке вивчення предмету в цілому, ознайомитись з монографічною літературою, статтями у науково-практичних журналах та Інтернет ресурсами, з положеннями договорів Європейського Союзу про адміністративні процедури; принципами функціонування єдиної інституційної структури Європейського Союзу (далі – ЄС) та процедурою прийняття адміністративних рішень; особливостями правового регулювання економічних, фінансових, соціальних та інших відносин в Європейському Союзі, а також здійсненням адміністративного судочинства в ЄС.

Проведення наступних наукових досліджень дає можливість студентам виробити навички осмисленого розуміння законодавства Європейського Союзу про публічну службу, адміністративну юстицію тощо; аналізу адміністративно-правових норм, навчитися правильно оформляти результати наукової роботи.

Основні завдання магістерської дипломної роботи:

- ✓ узагальнення досвіду та закріплення вміння студента самостійно визначати проблему та формулювати мету дослідження;
- ✓ розвиток та закріплення у студента навичок пошуку (відбору, систематизації, обробки) теоретичного матеріалу та правової інформації прикладного характеру відповідно до мети дослідження;
- ✓ розвиток та вдосконалення навичок поглиблено аналізувати конкретні проблеми у сфері правового регулювання суспільних процесів, у

т. ч., економічних; чітко, логічно та послідовно викладати систематизований та критично опрацьований матеріал;

✓ оволодіння конкретними загальними та спеціальними науковими методами пізнання для розв'язання актуальних проблем, що є об'єктом (предметом) дослідження з вибраної теми та (або) закріплення вміння їх застосовувати;

✓ удосконалення вмінь формулювати власні наукові висновки, узагальнення, пропозиції та рекомендації щодо розвитку правового регулювання сфери адміністративного права Європейського Союзу;

✓ набуття досвіду прилюдного захисту результатів власного наукового дослідження (робити презентацію, відповідати на питання, обстоювати свою позицію перед широкою аудиторією).

Наукові доклади та наукові роботи виконуються під керівництвом викладачів кафедри. При виборі теми студенти керуються тематикою науково-дослідницької роботи, яка розроблена кафедрою у відповідності з основними напрямками наукових досліджень, які здійснюються кафедрою.

Науковий керівник, кабінет кафедри надають допомогу в проведенні узагальнення практики, підборі літературних джерел та нормативного матеріалу, здійснюють систематичний контроль за роботою студентів.

Розроблена кафедрою тематика студентських наукових робіт не є вичерпною. Студент вправі за узгодженням з науковим керівником уточнити та змінити план роботи, назву теми, запропонувати свою тему наукового дослідження. Студенти, які займаються науковою роботою на кафедрі, можуть з урахуванням рекомендацій наукового керівника продовжити дослідження з обраної теми на наступних курсах. По одній і тій же темі можуть займатися самостійно науковими дослідженнями два та більше студентів (робота оформляється як окремі частини одного дослідження).

Підготовка наукової роботи повинна розпочинатись з вивчення рекомендованої літератури за темою, інших публікацій з питань, що досліджується. Основну увагу слід зосередити на проблемах, теоретичних і практичних питаннях як з метою напрацювання своїх рекомендацій для їх вирішення. Закінчується підготовка наукового дослідження його описом.

Науковий керівник допомагає студенту у формуванні структури (складанні плану) магістерської дипломної роботи, видає студенту індивідуальне завдання на її виконання, сприяє у доборі наукового та практичного матеріалу, надає систематичні консультації щодо змісту та оформлення роботи, контролює науковий рівень роботи, додержання регламенту її підготовки, дає рекомендації щодо її вдосконалення, готує відгук про роботу з її ґрунтовною характеристикою і загальний висновок щодо можливості допуску магістерської дипломної роботи до захисту.

У вступній частині курсової роботи обґрунтовується вибір теми з точки зору актуальності та важливості, стисло розкривається ступінь її вивчення, формулюється мета та завдання дослідження, визначається наукова новизна та практична значимість курсової роботи. Робота повинна бути належним чином оформлена, в ній слід вказати тему, план дослідження, прізвище, ім'я та групу, курс і факультет виконавця, прізвище та ініціали наукового керівника, пронумерувати сторінки, вказати всі використані джерела. В ній слід виділити цитати, цифри і вказати джерело, з якого воно взяті. У заключній частині необхідно дати: коротке резюме викладеного, основні висновки, пропозиції та рекомендації за темою курсової роботи.

Обсяг роботи – 20 – 25 сторінок друкованого тексту.

Тема 1. ЄВРОПЕЙСЬКЕ АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО

О р і є н т о в н и й п л а н

1. Поняття та сутність адміністративного права ЄС.
2. Історія розвитку даного концепту.
3. Джерела формування Європейського адміністративного права.
4. Співвідношення концептів «Європейське адміністративне право» та «Європейський адміністративний простір».

М е т о д и ч н і в к а з і в к и

Розробку теми бажано розпочати з поняття адміністративного права Європейського Союзу, підходів до розуміння даного явища; потрібно зазначити ознаки адміністративного права ЄС та розкрити його сутність.

При опрацюванні джерел формування європейського адміністративного права необхідно враховувати як нормотворчу діяльність Європейського Союзу, діяльність Суду Європейського Союзу та формулювання ним принципів європейського права, зокрема принципів європейського адміністративного права, так і свідомий пошук новітніх, більш ефективних форм управління та врядування в ході поглиблення європейської інтеграції та розширення ЄС.

Для співвідношення концептів «Європейське адміністративне право» та «Європейський адміністративний простір» необхідно з'ясувати зміст поняття європейського адміністративного простору, зазначити роль Програми SIGMA у закріпленні відповідного терміну, зазначити спільні та відмінні риси досліджуваних явищ.

Н о р м а т и в н о – п р а в о в і а к т и

т а л і т е р а т у р а:

Беляев С. А. О концепции «европейского правового пространства» [Текст] / Советское государство и право. – Москва, 1991. – № 7. – С. 120-124.

Гнатовський М. М. Становлення та тенденції розвитку європейського правового простору [Текст]: дис. канд. юр. наук: 12.00.11. – Київ, 2002. – 191 с.

Грицяк І. А. Європейське управління: теоретико-методологічні засади [Текст]: монографія. – Київ: К.І.С., 2006. – 398 с.

Європейське право: право Європейського союзу [Текст]: підручник: у трьох кн. / за заг. ред. В. І. Муравйова. – Київ: Ін Юре, 2015. – Кн. 1. – 312 с. – Кн. 2. – 456 с. – Кн. 3. – 408 с.

Забігайло В. Європейське право: міфічний постулат чи об'єктивний орієнтир розвитку законодавства України [Текст] / Український часопис міжнародного права. – 2012. – № 1. – С. 232–236.

Завгородняя В. Европейское административное пространство и его влияние на национальные правовые системы: взгляд из Украины [Текст] / *Studia z zakresu nauk prawnoustrojowych*. – Tom IV, *Miscellanea*. – Bydgoszcz, 2014. – S. 117-136.

Зіллер Ж. Політико-адміністративні системи країн ЄС [Текст] / пер. з франц. В. Ховхун. – Київ: Основи, 1996. – 420 с.

Муравйов В. Європейське право: правова категорія, доктрина, наука [Текст] / В. Муравйов, К. Смирнова // Європейське право. – 2011. – № 1. – С. 11-22.

Прилипчук О. Європейський адміністративний простір: принципи та засади [Текст] / Державне управління та місцеве самоврядування. – 2016. – Вип. 2. – С. 46-50.

Пухтецька А. А. Поняття та принципи європейського адміністративного права / Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки. – 2012. – Т. 129. – С. 78-81.

Санченко А. Є. Європейський адміністративний простір на захисті демократичних цінностей у сфері державного управління [Текст] / Університетські наукові записки. – 2005. – № 4 (16). – С. 203-211.

Хартли Т. К. Основы права Европейского общества. Введение в конституционное и административное право Европейского общества [Текст] / пер. и науч. ред. В. Г. Бенда. – Москва: ЮНИТИ; Будапешт: COLPI, 1998. – 647 с.

**Тема 2. ЗАКОНОДАВСТВО ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ
ПРОЦЕДУРИ ДЕРЖАВ-ЧЛЕНІВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ТА
УКРАЇНИ: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ**

О р і є н т о в н и й п л а н

1. Поняття, ознаки та види адміністративної процедури.
2. Принципи здійснення адміністративних процедур.
3. Характеристика адміністративно-процедурного законодавства держав-членів Європейського Союзу.
4. Шляхи вдосконалення національного правового регулювання здійснення адміністративних процедур.

М е т о д и ч н і в к а з і в к и

Розробку теми бажано розпочати з визначення поняття адміністративної процедури, розкрити ознаки досліджуваного явища та зазначення видів останнього.

Досліджуючи питання принципів здійснення адміністративних процедур необхідно розкрити такі принципи, як: верховенства права, законності, рівності учасників адміністративної процедури перед законом, публічності, підконтрольності тощо.

В роботі необхідно зазначити, що кожна окрема країна застосовує різні моделі правового регулювання категорії адміністративної процедури, через що важко говорити про конкретні міжнародно-правові положення у сфері адміністративних процедур. Це зумовлює необхідність у аналізі законодавства окремих держав-учасниць Європейського Союзу.

У більшості держав-членів Європейського Союзу передбачено правове регулювання адміністративної процедури на рівні законів чи

кодифікованих актів законодавства, що не віднайшло свого використання в правотворчій практиці України. Так, потрібно звернути увагу на досвід реалізації адміністративних процедур у західноєвропейському законодавстві та практиці з метою формулювання пропозицій стосовно підвищення якості українського законодавства в зазначеній сфері.

Н о р м а т и в н о – п р а в о в і а к т и

т а л і т е р а т у р а:

Агафонов С. И. Понятие административной процедуры и концепции законодательного регулирования административных процедур в зарубежных государствах [Текст] / Право и жизнь. – 2006. – № 101 (11). – С. 264-268.

Адміністративна процедура [Текст]: конспект лекцій / І. В. Бойко, О. Т. Зима, О. М. Соловйова. – Харків: Право, 2017. – 132 с.

Брэбан Г. Французское административное право [Текст] / под ред. С. В. Боботова. – Москва: Прогресс, 1988. – 488 с.

Закон Федеративної республіки Німеччина «Про адміністративну процедуру». Адміністративна процедура та адміністративні послуги. Зарубіжний досвід і пропозиції для України [Текст] / автор-упоряд. В. П. Тимошук. – Київ, 2003. – 496 с.

Мащук В. Ю. Види адміністративних процедур: критерії класифікації [Текст] / Науково-практичний журнал Київського нац. ун-ту ім. Т.Шевченка. – 2014. – Вип. № 1 (7). – С. 60-67.

Підпала І. В. Правові аспекти сутності адміністративних процедур [Текст] / Актуальні проблеми права: теорія і практика. – 2015. – № 30. – С. 138-156.

Сборникзаконов об административных процедурах [Текст]. – Москва: Инфотропик Медиа, 2016. – 444 с.

Талапина Э. В., Тихомиров Ю. А. Административные процедуры и право [Текст] / Журнал российского права. – 2002. – № 4. – С. 3-13.

Тимошук В. П. Адміністративні процедури за участю громадян [Текст] / Державне управління: проблеми адміністративної теорії та практики // за заг. ред. В. Б. Авер'янова. – Київ: Факт, 2003. – С. 195-211.

Штелькенс П. Адміністративні процедури і адміністративне судочинство в Німеччині [Текст]: збірник матеріалів. – Київ: Німецький фонд міжнародного співробітництва, 2006. – С. 85-90.

Тема 3. ПУБЛІЧНА СЛУЖБА В КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

1. Поняття «публічна служба» та «публічний службовець».
2. Європейські стандарти публічної служби.
3. Моделі публічної служби.
4. Прийняття на публічну службу в країнах Європейського Союзу.

Методичні вказівки

Розробку теми бажано розпочати з визначення «публічна служба», навести притаманні їй риси, розкрити сутність поняття «публічний службовець» та за допомогою ряду ознак провести відмежування посад державних політичних діячів від посад державних службовців.

У роботі важливо розкрити тезу про те, що європейські стандарти публічної служби полягають насамперед в об'єктивності, справедливості, неупередженості та відданості інтересам суспільства.

Також необхідно проаналізувати моделі публічної служби на прикладі країн Європейського Союзу, визначити сутність поняття «модель публічної служби» та її основні характеристики, встановити яка модель публічної служби превалює на території Європейського Союзу.

Завдяки аналізу законодавства про публічну службу держав-учасниць Європейського Союзу потрібно встановити умови доступу до публічної служби, критерії відбору кандидатів на публічну службу та порядок проведення конкурсу на зайняття вакантної посади.

Н о р м а т и в н о – п р а в о в і а к т и

т а л і т е р а т у р а:

Боссарт Д. Державна служба у країнах-кандидатах до вступу до ЄС: нові тенденції та вплив інтеграційного процесу [Текст] / Д. Боссарт, К. Деммке; пер. з англ. О. М. Шаленко. – Київ: Міленіум, 2004. – 128 с.

Корпус вищих управлінських кадрів центральних органів державної влади: створення системи державної служби вищого рівня у країнах центральної і східної Європи [Текст]. – Київ: УАДУ, 2000. – 50 с.

Корнута Р. Окремі особливості правового регулювання публічної служби Німеччини [Текст] / Проблеми реформування державного управління: зб. наук. пр. – Київ: УАДУ, 2000. – С. 129-170.

Ласійчук О. Деякі особливості публічної служби в країнах європейського союзу: досвід для України [Електронний ресурс] / Науковий вісник. – 2009. – Вип. 3 «Демократичне врядування». – Режим доступу: http://www.lvivacademy.com/vidavnitstvo_1/visnik3/fail/+Lasijchuk.pdf

Лісничий В. В. Політичні та адміністративні системиза зарубіжних країн [Текст]. – Харків: Торнадо, 2001. – 352 с.

Михненко А. Шляхи удосконалення підготовки державних службовців у контексті європейської інтеграції України [Текст] / А. Михненко, Н. Гончарук, Л. Прокопенко. – Командор, 2005. – № 1. – С 9-13.

Озірська С. М. Системи державної служби європейських країн [Текст]: наук.-аналіт. дослідж. / С. М. Озірська, Ю. Д. Полянський. – Київ: УАДУ, 1999. – 168 с.

Про Концепцію адаптації інституту державної служби в Україні до стандартів Європейського Союзу [Електронний ресурс]: Указ Президента України № 278/2004 від 05.03.2004 р. / Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=278%2F2004>

Прокопенко Л. Л. Публічна служба в країнах ЄС [Текст] / Л. Прокопенко, І. А. Шабатіна // Публічне адміністрування: теорія і практика. – Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2009. – Вип. 1. – С. 76-86.

Система підготовки державних службовців у зарубіжних країнах [Текст] / пер. з англ. Ю. Д. Полянського. – Київ: УАДУ, 2000. – 424 с.

Тимощук В. П. Публічна служба. Зарубіжний досвід та пропозиції для України [Текст] / В. П. Тимощук, А. М. Школик. – Київ: Конус-Ю, 2007. – 735 с.

Федець А. Сучасні моделі державної служби [Текст] / А. Федець, А. Ліпенцев // Актуальні проблеми держ. управління: збірник наукових праць. – Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2005. – № 2. – С. 235-253.

Тема 4. АДМІНІСТРАТИВНІ ПОСЛУГИ В КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

1. Поняття адміністративної послуги та її співвідношення з суміжними поняттями.
2. Правове регулювання надання адміністративних послуг в Європейському Союзі.
3. Європейські стандарти надання адміністративних послуг.
4. Зарубіжний досвід оцінювання якості надання адміністративних послуг.

Методичні вказівки

Розробку теми бажано розпочати з визначення поняття «адміністративної послуги» та визначити основні ознаки, притаманні цим послугам.

Задля ефективного співвідношення «адміністративної послуги» з суміжними поняттями потрібно надати визначення таких послуг, що надаються органами державної влади або органами місцевого самоврядування, як: «публічні послуги», «державні послуги», «муніципальні послуги», «громадські послуги» та «платні послуги».

Досліджуючи питання правового регулювання надання адміністративних послуг в Європейському Союзі необхідно узагальнити засади надання адміністративних послуг, що закріплені у первинному і вторинному законодавстві ЄС; дослідити значення судових прецедентів для регулювання адміністративних послуг у Європейському Союзі та виокремити особливості правового регулювання джерел права, що містять адміністративно-правові норми, спрямовані на регулювання адміністративних послуг.

В роботі також необхідно проаналізувати стандарти, підходи та принципи оцінювання якості надання адміністративних послуг в Європейському Союзі.

Н о р м а т и в н о – п р а в о в і а к т и

т а л і т е р а т у р а:

Адміністративна процедура та адміністративні послуги. Зарубіжний досвід і пропозиції для України [Текст] / І. Б. Коліушко (відп.ред.), В. П. Тимощук (авт.-упоряд.) – Київ: Факт, 2003. – 496 с.

Адміністративна реформа – історія, очікування та перспектива [Текст] / упор. В. П. Тимощук. – К: Факт, 2002. – 100 с.

Афанасьєв К. К. Адміністративні послуги [Текст]: навчальний посібник. – Луганськ: РВВЛДУВС, 2010. – 175 с.

Григораш О. І. Публічні послуги у сфері державного управління: поняття та зміст [Текст] / Науковий вісник Чернівецького університету: Правознавство. – 2007. – № 385. – С. 73-77.

Демський Е. Ф. Адміністративні послуги та їх юридична природа [Текст] / Юридична наука: наук. юрид. журн. – 2011. – № 1(1) – С. 79-86.

Конституційні акти Європейського Союзу (в редакції Лісабонського договору) [Текст] / пер. Г. Друзенка та С. Друзенко, за заг. ред. Г. Друзенка. – Київ: К.І.С., 2010. – С. 80, 97-101, 389.

Котюк І. Адміністративні послуги як категорія адміністративного права [Текст] / Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – Київ, 2010. – № 84/2010. – С. 104-107.

Михайлюк Я. Б. Адміністративні послуги у країнах Європейського Союзу та Україні: порівняльно-правовий аналіз [Текст] / за заг. ред. к. ю. н., доц. А. А. Пухтецької. – Київ: Київський університет ім. Бориса Грінченка, 2016. – 224 с.

Публичные услуги: правовое регулирование (российский и зарубежный опыт) [Текст]: сборник/ подобц. ред. Е. В. Гриценко, Н. А. Шевелевой. – Москва: Волтерс Клувер, 2007. – 32 с.

Сороко В. М. Діяльність публічної адміністрації з надання послуг українському суспільству [Текст]: монографія / В. М. Сороко, А. В. Вишневський, О. Г. Рогожин; за наук. ред. канд. філос. наук Ю. А. Привалова. – Київ: НАДУ, 2007. – 180 с.

Сороко В. М. Концептуальний підхід до проблеми запровадження інституту надання державних послуг у практику діяльності державних службовців [Текст] / Вісн. держ. служби. – 2004. – № 3. – С. 11-19.

Шереметьєва Л. А., Беца І. І. Концептуальні підходи, типи та види державних послуг в Європейському Союзі та в Україні: порівняльний аналіз [Електронний ресурс] / Національна академія держупр. при Президентові України. – Режим доступу: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej12/txts/10slaupa.pdf>.

Тема 5. ІНСТИТУТИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ В КОНТЕКСТІ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ ПОВНОВАЖЕНЬ

1. Загальні відомості стосовно інституційної системи Європейського Союзу.

2. Рада Європейського Союзу та Європейський Парламент як законодавчі органи Європейського Союзу.

3. Повноваження Європейської Комісії як вищого органу виконавчої влади ЄС.

4. Функції Суду справедливості Європейського Союзу в якості адміністративного суду.

Методичні вказівки

Розробку теми бажано розпочати із з'ясування правової природи Європейського Союзу, визначити спільні характеристики інститутів ЄС, навести перелік основних інститутів Європейського Союзу, консультативних органів, фінансових і міжінституційних органів, децентралізованих агенств та інших спеціалізованих органів.

На підставі аналізу установчих договорів ЄС та наукової літератури необхідно встановити, що являють собою Рада Європейського Союзу та Європейський парламент; навести перелік конфігурацій Ради ЄС та розкрити повноваження конфігурацій, діяльність яких регулюється нормами адміністративного права Європейського Союзу.

Оскільки Європейська Комісія за своєю суттю відповідає ролі і функціям урядів у системах національних держав, це обумовлює необхідність дослідження адміністративно-правових повноважень такого інституту.

Досліджуючи питання діяльності Суду ЄС потрібно визначити місце та особливості даного інституту серед інших органів Європейського Союзу. Необхідно розтлумачити положення про те, що здійснюючи функції адміністративного суду, Суд ЄС має юрисдикцію в будь-якому спорі між Європейським Союзом та його службовцями, а також у випадках вирішення спорів, що стосуються відшкодування збитків, заподіяних інститутами ЄС чи його службовцями при виконанні ними своїх обов'язків.

Нормативно-правові акти

та література:

Бочарова Н. В. Право Європейського Союзу [Текст]. Частина 1: навчальний посібник. – Дніпро: Дніпроп. державний університет внутрішніх справ, 2014. – 232 с.

Денисов В. Н. Право Європейського Союзу та правопорядок України: механізм взаємодії [Текст] / В. Н. Денисов, В. І. Муравйов // Взаємодія міжнародного права з внутрішнім правом України: монографія [В. І. Акуленко, Г. А. Андреасян, Г. О. Білоричський та ін.; за ред. В. Н. Денисова]. – Київ: Юстиніан, 2006. – С. 540-550.

ДесмондДайнен. Дедалі міцніший союз. Курс європейської інтеграції [Текст] / пер. з англ. М. Марченко. – Київ: К.І.С., 2006. – 696 с.

Европейское право [Текст]. Учебник для вузов / подобщ. ред. д. ю. н., проф. Л. М. Энтина. – Москва: НОРМА, 2001. – 720 с.

Конституційні акти Європейського Союзу [Текст]. Частина 1 / упорядник Г. Друзенко; за заг. ред. Т. Качки. – Київ: Юстиніан, 2005. – 512 с.

Муравйов В. І. Вступ до права Європейського Союзу [Текст]: підручник для студ. вищ. навч. закл. / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – Київ: Київський університет, 2007. – 303 с.

Ніццький Договір та розширення ЄС [Текст]. Міністерство юстиції України. Центр порівняльного права / за наук. ред. С. Шевчука. – Київ: Логос, 2001. – 196 с.

Основи права Європейського Союзу [Текст]: нормативні матеріали / за заг. ред. М. В. Буроменського. – Харків: Яшма, 2005. – 236 с.

Петров Р. А. Поняття — *acquiscommunitaire* у праві Європейського Союзу [Текст] / Право України. – 2003. – № 9. – С. 142-146.

Петров Р. А. Пряма дія та труднощі механізму застосування права Європейського Союзу [Текст] / Правничий Часопис Донецького Університету. – Донецьк, 1997. – № 1. – С 23-27.

Право Європейського Союзу [Текст]: підручник / за ред. В.І. Муравйова. – Київ: Юрінком Інтер, 2011. – 704 с.

Хорольський Р. Б. Судовий прецедент як джерело права Європейського співтовариства [Текст] / Проблеми законності. – Вип. 39. – Харків: Національна юридична академія України, 1999. – С. 204-210.

Хорольський Р. Б. Угода про партнерство та співробітництво між Україною і Європейськими співтовариствами та їх державами-членами 1994 року як джерело права Європейського співтовариства [Текст] / Вісник Академії правових наук України. – 2006. – № 4. – С. 198-207.

Конституція для Європи. Конституційні акти Європейського Союзу [Текст] / за заг. ред. Г. Друзенка. – Київ: Юстиніан, 2008. – 520 с.

Treaty of Lisbon amending the Treaty on European Union and the Treaty establishing the European Community, signed at Lisbon, 13 December 2007 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/JOHtml.do?uri=OJ:C:2007:306:SOM:EN:HTML>

The European Union: How Does it Work? [Text] / ed. by. E. Bomberg, A. Stubb. – Oxford: Oxford University Press, 2003. – 253 p.

Тема 6. ДОСТУП ДО ПУБЛІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА

1. Доступ до публічної інформації: базові поняття.
2. Нормативно-правове регулювання відносин у сфері доступу до публічної інформації в Європейському Союзі.
3. Поняття «трискладового тесту» та його застосування.
4. Міжнародні стандарти формування законодавства про доступ до публічної інформації.

Методичні вказівки

Розробку теми бажано розпочати з визначення поняття «публічної інформації», проаналізувати які ознаки виокремлюють публічну інформацію з-поміж інших видів інформації, у чому полягає відмінність

між «запитом» і «зверненням», визначити шляхи забезпечення доступу до інформації.

Важливість доступу до публічної інформації як складової європейського права, зумовлює необхідність розкриття змісту європейських правових актів про доступ до публічної інформації, що встановлюють стандарти для національних і міжнародних правових режимів.

На підставі аналізу законодавства Європейського Союзу, практики Європейського Суду та рішень Європейського Омбудсмана, потрібно визначити що являє собою «трискладовий тест», зазначити його складові частини, «доречність» та «достатність» обґрунтування для обмеження права на свободу доступу до інформації.

В роботі необхідно дослідити міжнародно-правові стандарти, яких рекомендовано дотримуватися національним урядам і парламентам при ухваленні законодавства щодо доступу до публічної інформації та його застосування на практиці.

Н о р м а т и в н о – п р а в о в і а к т и

т а л і т е р а т у р а:

Гонцяж Я. Свобода інформації та виконавча гілка влади: Правові норми. Інституції. Процедури [Текст] / Я. Гонцяж, Н. Гнидюк. - Київ, 2002. – 68 с.

Жулева Г. Компаративный анализ болгарского и украинского законодательства в сфере обеспечения доступа к общественной информации [Текст]/ Г. Жулева, А. Бухтатый // Публічне управління: теорія та практика: зб. наук. пр. Асоціації докторів наук з держ. упр. – Харків: ДокНаукДержУпр, 2012. – Вип. 2 (10). – С. 44-54.

Закон за достъп до обществена информация [Текст]/ Сборник закони. – София: АПИС, 2000. – Кн. 8. – 2000. – 93 с.

Кирильчук В. В. Актуальні проблеми доступу до публічної інформації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://3222.ua/article/aktualn_problemi_dostupu_do_publichno_nformats.htm.

Тимченко Н. М. Правовий механізм доступу до публічної інформації: сучасний стан та перспективи [Текст] / Правовий вісник Української академії банківської справи. – 2012. – С. 39-42.

Рекомендація Res (2002) «Про доступ до офіційних документів»: ухвалена Комітетом міністрів 21 лютого 2002 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.coe.kiev.ua/docs/km/r\(2002\)2.htm](http://www.coe.kiev.ua/docs/km/r(2002)2.htm).

Пілат Є. Право на доступ до інформації як елемент правового статусу особи [Текст] / Вісник Львівського Університету. Серія юрид. – 2010. – Вип. 50. – С. 127-132.

Порада В. М. Міжнародно-правові стандарти доступу громадян до публічної інформації [Текст] / Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. – Львів, 2014. – № 12. – С. 322-325.

Турченко Ю. В. Сутність державної інформаційної політики в умовах демократичного державотворення [Текст] / Держава і право. Юридичні і політичні науки: збірник наук. праць. – 2010. – № 46. – С. 631-637.

Шурупова К. В. Правове регулювання порядку доступу до інформації [Текст] / Держава та регіони. Серія «Право». – 2013. – № 1. – С. 55-58.

Labayle H. Openness, transparency and access to documents and information in the European Union [Text]. – Brussels: European Parliament Policy Department: Citizens' Rights and Constitutional Affairs, 2013. – 42 p.

Тема 7. МИТНИЙ СОЮЗ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

1. Поняття і принципи Митного союзу ЄС.
2. Законодавство Європейського Союзу з митних питань.

3. Повноваження наддержавних інституцій ЄС в зазначеній сфері.
4. Гармонізація законодавства ЄС та України в сфері митного регулювання.

Методичні вказівки

Розробку теми бажано розпочати з визначення спільної митної політики Європейського Союзу, Митного союзу ЄС і навести перелік принципів останнього, зазначити поняття «митної території Європейського Союзу» та складових, що вона включає; встановити завдяки реалізації яких заходів стало можливим створення Митного союзу ЄС.

При дослідженні питання законодавства Європейського Союзу з митних питань необхідно проаналізувати акти первинного та вторинного законодавства ЄС, практику Європейського Суду з проблем здійснення митної діяльності, а також міжнародно-правове регулювання митного співробітництва ЄС.

В роботі необхідно визначити повноваження інституцій, що здійснюють управління митними справами, а саме: Європейської Ради, Ради Міністрів, Європейської Комісії, Європейського Парламенту та Європейського Суду.

Вивчаючи питання гармонізації законодавства ЄС та України потрібно розкрити роль Міжнародної конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур 1973 року (Кіотська конвенція), визначити основні аспекти вдосконалення митної системи Європейського Союзу та виокремити засадничі положення формування митної політики України на сучасному етапі євроінтеграційного процесу.

Нормативно-правові акти

та література:

Бахрах Д. Н. Таможенное право как института административного права [Текст] / Государство и право. – 1995. – № 3. – С. 13-21.

Денисенко В. В. Правове забезпечення митної політики: міжнародно-правові стандарти та українське законодавство [Текст]: навч. посіб. – Запоріжжя: ЗНТУ, 2018. – 326 с.

Войцещук А. Д., Іващук І. О. Митна політика: фіскально-регулюючий аспект [Текст]. – Київ: Мануфактура, 2005. – 160 с.

Гуцул І. А. Митна політика зарубіжних країн [Текст]: навч. посіб. – Тернопіль: ТНЕУ, 2018. – 198 с.

Додін Є. В. Міжнародне співробітництво з питань протидії порушення митного законодавства [Текст] / Митна справа. – 2012. – № 4. – 152 с.

Кормич Б. А. Сучасні міжнародно-правові стандарти державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності [Текст] / Актуальні проблеми політики: зб. наук. пр. – Одеса: Юрид. літ., 2000. – Вип. № 8. – С. 265-270.

Мартинюк О. В. Митне регулювання в країнах світу [Текст] / Київський національний економічний ун-т. – Київ: ТОВ «Кадри», 2003. – 160 с.

Митне право України [Текст] / кол. авторів: В. В. Ченцов, С. В. Кувакін, А. В. Мазур та ін.; за заг. ред. В. В. Ченцова. – Дніпро: Академія митної служби України, 2014. – 328 с.

Митний кодекс України від 13 березня 2012 року [Текст] / Відомості Верховної Ради України. – 2012. – № 44–48. – Ст. 552.

Митне регулювання в ЄС та Україні: порівняльно-правове дослідження: Науково-практичний посібник / Мароха В., Олійник Н., Омельченко О., Полонський О., Ропотан О.; за науковою редакцією А. В. Мазура. – Київ: ТОВ «Ніка-Прінт», 2005. – 832 с.

Регламент № 2658/87 Ради ЄЕС про тарифну, статистичну номенклатуру і загальний митний тариф [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_b30.

Регламент Ради (ЄЕС) № 2913/92, що засновує Митний кодекс співтовариства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_742.

Treaty on European Union - Maastricht Treaty [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://europa.eu/european-union/sites/europa.eu/files/docs/body/treaty_on_european_union_en.pdf.

The General Agreement on Tariffs and Trade (GATT 1947) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/gatt47_01_e.htm.

Тема 8. АДМІНІСТРАТИВНА ЮСТИЦІЯ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД

1. Поняття, риси та функції адміністративної юстиції ЄС.
2. Європейські стандарти адміністративної юстиції.
3. Захист прав людини в адміністративному судочинстві Європейського Союзу.
4. Аналіз судової практики Суду ЄС.

Методичні вказівки

Розробку теми бажано розпочати з поняття та сутності «адміністративної юстиції», визначити основні риси та ознаки адміністративної юстиції, з'ясувати модель адміністративної юстиції, що притаманна для держав-членів Європейського Союзу, навести перелік функцій адміністративної юстиції і охарактеризувати їх.

В дослідженні необхідно навести приклади і проаналізувати європейські стандарти адміністративної юстиції в якості мінімальних вимог до держав членів Європейського Союзу для захисту суб'єктивних прав громадян.

В роботі потрібно розкрити тезу про те, що у суспільстві, заснованому на принципі верховенства права, органи влади мають діяти

виключно в рамках закону, а кожен громадянин має право звернутися до суду в разі, якщо порушуються його права, зазнають обмежень його свободи або інтереси.

Розкриваючи дану тему, необхідно здійснити аналіз прецедентного права Суду Європейського Союзу у сферах, що регулюються Угодою про асоціацію між Україною та ЄС, оскільки практика Суду Європейського Союзу має принципове значення у правопорядку ЄС, а отже, і для країн, перед якими стоїть завдання наближення законодавства.

Н о р м а т и в н о – п р а в о в і а к т и

т а л і т е р а т у р а:

Адміністративна юстиція: європейський досвід і пропозиції для України [Текст] / упоряд.: І. Б. Коліушко, Р. О. Куйбіда. – Київ: Факт, 2003. – 536 с.

Адміністративні процедури і адміністративне судочинство в Німеччині [Текст]: збірник матеріалів. – Київ, 2006. – С. 100-101.

Бідей О. Проблеми популяризації адміністративної юстиції як головного інструмента захисту прав і свобод особистості [Текст] / Право України. – 2008. – № 5. – 38 с.

Димитров Ю. Адміністративна юстиція - атрибут демократичної правової держави [Текст] / Право України. – 1996. – № 4. – С. 7-14.

Захист прав людини в адміністративному судочинстві: сучасний стан і перспективи розвитку в Україні [Текст]: збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 10-річчю процесуальної діяльності адміністративних судів України / за заг. ред. О. М. Нечитайла. – Київ: Ваіте, 2015. – 448 с.

Кондратенко Ю. Право Європейського Союзу – особлива модель регулювання міждержавних відносин [Текст] / Право України. – 2005. – № 7. – 130 с.

Луць Л. А. Європейські міждержавні правові системи та проблеми інтеграції з ними правової системи України (теоретичні аспекти) [Текст]: монографія. – Київ: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2003. – 304 с.

Опришко В. Ф. Право Європейського Союзу [Текст]: загальна частина: підручник / В. Ф. Опришко, А. В. Омельченко, А. С. Фастовець. – Київ: КНЕУ, 2002. – 460 с.

Посібник з моніторингу адміністративної юстиції [Текст]. – Київ: Ваіте, 2016. – 122 с.

Сергейчук О. Адміністративна юстиція в аспекті забезпечення законності в державному управлінні [Текст] / Вісник Вищого адміністративного суду України. – 2009. – № 3. – 34 с.

Старилов Ю. Н. Административная юстиция: теория, история, перспективы [Текст]. – Москва: НОРМА, 2001. – 304 с.

Principles of Administrative Law Concerning the Relations between Administrative Authorities and Private Persons [Text]: A Handbook (Council of Europe). – Strasbourg: Directorate of Legal Affairs, 1996. – 363 p.

Tillotsopn J. EC Law Text Cases & Materials [Text] / First published in Great Britain by Cavendish Publishing. – 2nd ed. – 1996. – 133 p.

Тема 9. АДМІНІСТРАТИВНІ АКТИ ТА ЇХ ЗНАЧЕННЯ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ПРАВІ

1. Поняття, класифікація та основні ознаки адміністративного акта.
2. Тракткування «адміністративного акта» в законодавстві держав-членів Європейського Союзу.
3. Прийняття адміністративних актів і «адміністративний процес».
4. Процедура оскарження адміністративних актів.

Методичні вказівки

Розробку теми бажано розпочати з визначення «адміністративного акта», зазначити вимоги, що висуваються до останнього, навести класифікацію адміністративних актів та їх основні ознаки, охарактеризувати співвідношення «адміністративного акта» та «адміністративного договору».

Оскільки трактування та юридичне закріплення терміну «адміністративний акт» може значно відрізнятися навіть в межах однієї правової системи, за допомогою законодавства держав-членів Європейського Союзу необхідно навести приклади такого закріплення та розкрити їх сутність.

Прийняття адміністративних актів розглядається переважно у структурі так званого «адміністративного процесу», як його частина або вид. Тому детальному аналізу процедури прийняття адміністративних актів має передувати з'ясування змісту поняття «адміністративний процес» та його структури. Це дозволить найповніше з'ясувати зв'язок прийняття адміністративних актів з іншими формами публічного управління, визначити його місце в адміністративному праві та засади правового регулювання процедури прийняття адміністративних актів.

Окреме висвітлення поняття оскарження адміністративних актів зумовлено тим, що у більшості країн Європи воно є обов'язковою передумовою подання позову на рішення, дії чи бездіяльність адміністративних органів у судовому порядку.

Н о р м а т и в н о – п р а в о в і а к т и т а л і т е р а т у р а:

Авер'янов В.Б. Реформування українського адміністративного права: ґрунтовний привід для теоретичної дискусії [Текст]/ Право України. –2003. –№5. –С. 117-118.

Адміністративна процедура та контроль за діяльністю адміністративних органів в Угорщині, Польщі, Болгарії, Естонії та Албанії [Текст]. – Київ: УАДУ, 1999. – 74 с.

Бандурка О.М., Тищенко М.М. Адміністративний процес [Текст]: підручник. - Київ: Літера ЛТД, 2002. – С. 16-17, 104-111.

Битяк Ю. П. Адміністративні договори як особлива форма регулювання управлінських відносин [Текст] / Виконавча влада і адміністративне право / за заг. ред. В. Б. Авер'янова. – Київ: Ін-Юре, 2002. – С. 94-103.

Зеленцов А.Б. Контроль за деятельностью исполнительной власти в зарубежных странах [Текст]: учеб. пособие. – Москва: РУНД, 2002. – С. 20-23.

Мандюк О. О. Поняття та ознаки індивідуальних адміністративних актів [Текст] / Митна справа, спеціальний випуск. – 2014. – 126-130 с.

Пушняк О. В. До питання співвідношення термінів «набуття чинності нормативно-правовим актом» та «введення в дію нормативно-правового акта» [Електронний ресурс] / Форум права. – 2012. – № 2. – С. 580-592. – Режим доступу: <http://www.nbuuv.gov.ua/e-journals/FP/2012-2/12povnpa.pdf>

Семьоркіна О. М. Законодавче врегулювання адміністративних процедур як аспект інтеграції законодавства України до Європейського законодавства [Текст] / Адміністративна реформа в Україні: шлях до європейської інтеграції: зб. наук. праць. – Київ: Київський регіональний центр Академії правових наук України, ООО «АДЕФ-Україна», 2003. – С. 36-41.

Патерило І. В. Сутність та особливості адміністративних актів як основних інструментів діяльності публічної адміністрації [Текст] / Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. – 2015. – Вип. 31 (3). – С. 10-14.

Тимощук В. П. Адміністративні акти: процедура прийняття та припинення дії [Текст]: монографія. – Київ: Конус-Ю, 2010. – 296 с.

Угровецький П. О. Юридична природа адміністративних актів органів публічної адміністрації [Текст] / Право і безпека. – 2010. – № 3 (35). – С. 98-103.

Шафхаузер Р. Какупорядочитьотношениягражданина и чиновника? Административныепроцедуры на примерезаконодательстваШвейцарии[Текст] / Шафхаузер Р., Экштайн К., Вершинин С. – Москва: ЭКОМ, 2000. – С. 51-62.

Тема 10. ПУБЛІЧНА АДМІНІСТРАЦІЯ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ ПРАВІ ДЕРЖАВ-ЧЛЕНІВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ТА УКРАЇНИ

1. Поняття та принципи діяльності публічної адміністрації.
2. Суб'єкти публічної адміністрації.
3. Інструменти діяльності публічної адміністрації.
4. Стан та напрямки реформування публічної адміністрації в Україні в контексті європейської інтеграції.

Методичні вказівки

Розробку теми бажано розпочати з визначення «публічної адміністрації» у широкому та вузькому сенсі, виокремити низку притаманних їй ознак та навести перелік принципів діяльності публічної адміністрації з розкриттям їх змісту.

В роботі необхідно надати визначення «суб'єкт публічної адміністрації», навести перелік суб'єктів, притаманний країнам-членам Європейського Союзу, встановити їх правовий статус та адміністративні повноваження.

Досліджуючи питання інструментів діяльності публічної адміністрації потрібно розкрити суть та значення нормативних актів,

адміністративних актів і адміністративних договорів як різновидів вищезазначених інструментів.

На підставі аналізу проектів концепцій реформ системи влади, потрібно охарактеризувати стан, принципи і напрямки реформування публічної адміністрації в Україні; визначити реальні та потенційні труднощі й перешкоди на цьому шляху.

Н о р м а т и в н о – п р а в о в і а к т и т а л і т е р а т у р а:

Білозерська Т. О. Реформування публічної адміністрації в Україні як крок до європейської інтеграції [Текст] / Форум права. – 2007. – № 2. – С. 11-19 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/2007-2/07btodei.pdf>.

Гриценко І. С. Від адміністративного припису до індивідуального акта управління: деякі питання розвитку адміністративно-правової термінології [Текст] / Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки. – Київ, 2007. – Вип. 74-76. – С. 64-66.

Ефективна публічна адміністрація [Текст] (довідник для міністрів) / автори-упорядники: І. Коліушко, В. Тимощук. – Київ, 2006. – 32 с.

Зарубіжний досвід публічного адміністрування [Текст]: метод. рек. / авт. кол. : Н. М. Мельтюхова, В. В. Корженко, Ю. В. Дідок та ін.; за заг. ред. Н. М. Мельтюхової. – Київ: НАДУ, 2010. – 28 с.

Каменська Н. П. Публічна адміністрація: логіко-методологічний аналіз дефініції [Текст] / Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України № 6. – 2014. – С. 29-32.

Карабін Т. О. Розподіл повноважень публічної адміністрації [Текст]: монографія. – Ужгород: Гражда, 2016. – 220 с.

Колпаков В. Правові акти державного управління: поняття, властивості, види [Текст] / Підприємництво, господарство та право. – 2003. – № 3. – С. 105-108.

Мацелик Т. О. Публічна адміністрація: питання понятійно-категоріального апарату [Текст] / Часопис Київського університету права. – Київ, 2012. – № 1. – С. 135-138.

Механізми координації європейської політики: практика країн-членів та країн-кандидатів [Текст] / Н. Гнидюк (ред.), А. Новак-Фар, Я. Гонцяж, І. Родюк. – Київ: Міленіум, 2003. – 384 с.

Публічна адміністрація в Україні: становлення та розвиток [Текст]: монографія / за заг. ред. А. В. Толстоухова, Н. Р. Нижник, Н. Т. Гончарук. – Дніпро: Монолит, 2010. – 400 с.

Рибак А. І. Стан та перспективи реформування публічної адміністрації в Україні [Текст] / Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць / головний редактор В. М. Вашкевич. – Київ: ВІР УАН, 2011. – Випуск 47. – С. 594-602.

Шамсутдінов О., Стрипко М. Концепція проекту нормативно-правового акта: поняття та сутність [Текст] / Вісник Академії правових наук України. – 2007. – № 1 (48). – С. 55-58.

Світличний О. П. Щодо співвідношення понять «державне управління» і «публічна адміністрація» [Текст] / Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Право. – Київ, 2011. – Вип. 165, ч. 2. – С. 189-195.

ЗМІСТ

Загальні методичні вказівки

Тема 1. ЄВРОПЕЙСЬКЕ АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО

Тема 2. ЗАКОНОДАВСТВО ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРОЦЕДУРИ ДЕРЖАВ-ЧЛЕНІВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ТА УКРАЇНИ: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Тема 3. ПУБЛІЧНА СЛУЖБА В КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Тема 4. АДМІНІСТРАТИВНІ ПОСЛУГИ В КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Тема 5. ІНСТИТУТИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ В КОНТЕКСТІ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ ПОВНОВАЖЕНЬ

Тема 6. ДОСТУП ДО ПУБЛІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА

Тема 7. МИТНИЙ СОЮЗ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Тема 8. АДМІНІСТРАТИВНА ЮСТИЦІЯ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД

Тема 9. АДМІНІСТРАТИВНІ АКТИ ТА ЇХ ЗНАЧЕННЯ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ПРАВІ

Тема 10. ПУБЛІЧНА АДМІНІСТРАЦІЯ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ
ПРАВІ ДЕРЖАВ-ЧЛЕНІВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ТА УКРАЇНИ

Навчальне видання

**ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ
З АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО
СОЮЗУ
ТА МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ЇХ ВИКОНАННЯ**

Укладачі: НАСТЮК Василь Якович

СОЛІНЦЕВА Христина Володимирівна

Відповідальний за випуск

Шевченко І. О.